

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРОМЯНА В УЧЕБНИТЕ ПЛАНОВЕ

Следващите десетилетия, през които ще бъдат активни днешните деца, се очаква да бъдат белязани от две характеристики – да са период на взаимодействие с алгоритми и на променящи се професии. Ако досегашните вълни на автоматизация на труда водеха до създаване на работни места, които изискват все по-специализирани знания, то много вероятно е започналата вълна на автоматизация, обусловена от развитието на изкуствения интелект, да доведе до по-лесна заменя на тясноспециализирани знания и много по-трудно на работните места, които изискват по-широк набор от знания и умения.

Това променя задачата и парадигмата на образователните системи. В ерата на изкуствения интелект по-задължителни стават базовите умения в областта на четенето, математиката и природните науки, но наред с това и широката хуманитарна основа. Традиционните дисциплини ще формират в още по-голяма степен функционалната интелигентност и адаптивността на днешните деца в ерата на променящите се професии.

На този фон действащите у нас рамкови учебни планове в първи гимназиален етап приоритизират чуждоезиковото обучение, като интензивното изучаване на чужд език от изключение, прилагано само в езикови гимназии в миналия век, значително разширява обхвата си в т.ч. и в средни училища. В допълнение, и профил „Чужди езици“ доминира всички останали профили. За сравнение, часовете по чужди езици в гимназиалната степен по рамковите учебни планове за интензивно и за разширено изучаване на чужд език са повече от часовете по български език и литература и повече отколкото по математика и природни науки взети заедно. Големият брой часове, предвидени за интензивно и разширено изучаване на чужд език, от своя страна не позволява да се увеличат часовете по природни и по обществени науки. В резултат на това днес българските ученици се справят доста по-добре с чуждите езици в сравнение с преди 25 години и много по-лошо с четене с разбиране, математиката и природните науки. Констатираме го както чрез националните външни оценявания, така и чрез PISA. И във всички случаи това е огромен проблем за образователната ни система.

Наред с това, съсредоточаването на профилираната и на преобладаващата част от професионалната подготовка във втори гимназиален етап с голям брой часове води до изкривяване и невъзможност за увеличаване на часовете по основни предмети като български език и литература и математика.

МОН публикува за обществено обсъждане концептуална промяна на учебните програми, които в момента особено по математика и природни науки са свръхамбициозни и водят до бързо натрупване на затруднения и трайна демотивация. Визията за промяна обхваща и останалите ключови елементи на системата - учебни планове, оценяване и квалификация на учителите. Осъществяването на тази промяна обаче ще отнеме поне 5 години.

Затова предлагаме по-бърза промяна в учебните планове с цел осигуряване на повече учебни часове по основните общообразователни предмети. Учебното съдържание по тези предмети няма да се увеличава, което означава, че промяната ще освободи време на учителите и учениците за упражнения, осмисляне на знания и формиране на умения. На този етап промяната е възможна в гимназиален етап.

В тази връзка предлагаме следните съществени промени в основни рамкови учебни планове (РУП) в гимназиален етап:

- Увеличават се часовете по:
  - български език и литература в класовете от 8. до 12. вкл., като общото увеличение е с малко над 13%; учебното съдържание няма да се увеличава, а допълнителният брой часове ще се използват за упражнения, дискусии, подготовка за задължителния ДЗИ, а по преценка на учителя – и за включване на повече съвременни автори.
  - математика във всички класове на гимназиалната степен, като общото увеличение е над 31 %; учебното съдържание няма да се увеличава, а част от темите, заложиени в учебните

- програми за прогимназиален етап ще се преразпределят нагоре в класовете, като по този начин ще се даде повече време за затвърждаване на знания и за упражнения.
- химия и опазване на околната среда, биология и здравно образование и физика и астрономия, като общото увеличение по всеки един от предметите е 25%; учебното съдържание няма да се увеличава, а ще се даде повече време за затвърждаване на знания и за упражнения.
  - по история и цивилизации и география и икономика в 9. клас, като увеличението е съответно с малко над 6 % и с 10 %; учебното съдържание няма да се увеличава, а ще се даде повече време за затвърждаване на знания и за упражнения.
  - Премахва се прекъсването на изучаването химия и опазване на околната среда, биология и здравно образование, физика и астрономия, география и икономика и история и цивилизации в 8. клас за учениците от паралелки с интензивно изучаване на език;
  - Запазват се трите основни начина за изучаване на единия чужд език – интензивно, разширено и базово, като независимо от намалението на часовете за интензивно и разширено изучаване на чужд език се осигурява възможност за достигане на нива съответно В2 и В1 в края на средното образование;
  - Часовете във втори гимназиален етап, предвидени за профилирана подготовка се намаляват 20 %, а за професионална – с около 10 %;
  - Профилираната подготовка в класовете от втория гимназиален етап се ограничава в рамките на 16 ч., като на всеки от профилиращите предмети се предоставят по поне по 3 ч. за задължителните модули и поне по 1 час – за избираем модул. Остатъкът от часовете в раздел Б ще може да се използва за разширена подготовка по предмети от раздел А и/или за подготовка за ДЗИ;
  - Част от съдържанието на професионалната подготовка от втори гимназиален етап се сваля в първи клас и се акцентира върху базовите професионални знания и вместване в намаления брой часове.

По-долу са представени основите рамкови учебни планове, въз основа на които училищата ще разработват училищните си учебни планове. В съответствие с изискванията на Закона за предучилищното и училищното образование и при спазване на посочените вече основни нови параметри и ще има рамкови учебни планове, както и досега за спортните училища, за училищата по изкуствата, за училищата по културата и за вечерна, задочна и дистанционна форма на обучение, за обучение в училищата в местата за лишаване от свобода и за обучение чрез работа (дуална система на обучение).

А. РУП с интензивно изучаване на ЧЕ и изучаване на предмети на ЧЕ за придобиване на профилирано образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	31
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	16	4	2	2	2
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	0	2	0,5	0	0
История	1,5	3	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0
Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	0	2	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1	2,5	2,5	0	0
Музика	0	1	0,5	0	0

Изобразително изк.	0	1	0,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2
ОБЩО Раздел А	32	32	30	14	14,5
Раздел Б	0	0	2	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	32	32	32
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	36	36	36

Отличителни особености

- *Рамковият учебен план се прилага само за Профил "Чужди езици" и само в училищата, в които в 9. и в 10. клас се изучават учебни предмети на чужд език*
- *Учениците, обучавани по този РУП, за разлика от останалите ученици ще изучават:*
  - *информационни технологии, философия, музика и изобразително изкуство в 9. клас по учебните програми и с учебниците за 8. и за 9. клас;*
  - *история и цивилизации в 8. клас без част от Новото време (XVI – XVII). Към учебното съдържание за 9. клас ще се прехвърли Тема 4. „Векът на национализма“ (XIX век). Проявите на национализма (центробежен и центростремителен), появата на нови държави на политическата карта на Европа, стоят в основата на противоречията, които ще доведат до Първата световна война – това ще е преход към учебното съдържание за 9. клас.*
  - *химия и опазване на околната среда в 8. клас без темите, свързани с въглерод и неговите неорганични съединения и с величини и зависимости, които ще бъдат изучавани в 9. клас, след което ще започне изучаването на органична химия.*

Б. РУП с разширено изучаване на ЧЕ за придобиване на профилирано образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	31
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	8	4	2	2	2
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	1	1	0,5	0	0
Информатика	1	1	0	0	0
История	2	2,5	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0
Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	1	1	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1,5	2	2,5	0	0
Музика	0,5	0,5	0,5	0	0
Изобразително изк.	0,5	0,5	0,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2

ОБЩО Раздел А	29	29	30	14	14,5
Раздел Б	3	3	2	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	32	32	32
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	36	36	36

Отличителни особености

- Рамковият учебен план се прилага за профил "Математически", "Софтуерни и хардуерни науки", "Икономическо развитие" или "Природни науки"
- Учениците, обучавани по този РУП по традиция ще изучават в допълнение и информатика, но за разлика от настоящата ситуация, в 8. и в. 9. клас с по 1 час

В. РУП с разширено изучаване на ЧЕ за придобиване на профилирано образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	31
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	8	4	2	2	2
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	1	1	0,5	0	0
История	2	2,5	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0
Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	1	1	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1,5	2	2,5	0	0
Музика	0,5	0,5	0,5	0	0
Изобразително изк.	0,5	0,5	0,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2
ОБЩО Раздел А	28	28	30	14	14,5
Раздел Б	4	4	2	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	32	32	32
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	36	36	36

Отличителни особености

- Рамковият учебен план се прилага за профил "Обществени науки", "Хуманитарни науки", "Музика", "Изобразително изкуство", "Предприемачески" или "Физическо възпитание и спорт"

Г. РУП с разширено изучаване на ЧЕ за придобиване на професионално образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	29
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	8	4	2	0	0
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	1	1	0,5	0	0
История	2	2,5	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0
Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	1	1	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1,5	2	2,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2
Чужд език по професия	0	0	0	2	2
ЗБУТ	0,5	0	0	0	0
Икономика и предприемачество	0	1	0	0	0
Практика	0	0	2	2	2
ОБЩО Раздел А	28,5	29	32	16	16,5
Раздел Б	2	4	2	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	34	34	34
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	38	38	38

Отличителни особености

- *Рамковият учебен план не предвижда изучаване на музика и на изобразително изкуство, но при желание и необходимост, това може да се осъществи като част от раздел Б*
- *В рамковия учебен план двата отделни до момента предмети от общата професионална подготовка - икономика и предприемачество, са обединени в един*

Д. РУП за придобиване на профилирано образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	31
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	4	2	2	2	2
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	1	1	0,5	0	0
История	2	2,5	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0

Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	1	1	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1,5	2	2,5	0	0
Технологии и предприемачество	2	2,5			
Музика	0,5	0,5	0,5	0	0
Изобразително изк.	0,5	0,5	0,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2
ОБЩО Раздел А	26	28,5	30	14	14,5
Раздел Б	6	3,5	2	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	32	32	32
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	36	36	36,5

Отличителни особености

- *Рамковият учебен план предлага базово изучаване на чужд език – без разширено и без интензивно изучаване*
- *Учениците, обучавани по този РУП по традиция ще изучават в допълнение и технологии и предприемачество*
- *Рамковият учебен план ще се използва като основа и за РУП за училищата по културата и за духовните училища, но без да се включва предметът технологии и предприемачество*

Е. РУП за придобиване на професионално образование

клас	8.	9.	10.	11.	12.
учебни седмици	36	36	36	36	29
БЕЛ	4	3,5	3,5	3,5	4
Математика	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Чужд език 1	4	2	2	0	0
Чужд език 2	0	2	2	2	2
ИТ	1	1	0,5	0	0
История	2	2,5	3,5	0	0
География	1	1,5	2,5	0	0
Гражданско образование	0	0	0	1	1
Философия	1	1	2	0	0
Биология и ЗО	1,5	2	2,5	0	0
Физика и астрономия	1,5	2	2,5	0	0
Химия и ООС	1,5	2	2,5	0	0
Физическо възпитание	2	2	2	2	2
Чужд език по професия	0	0	0	2	2
ЗБУТ	0,5	0	0	0	0
Икономика и предприемачество	0	1	0	0	0
Практика	0	0	2	2	2

ОБЩО Раздел А	23,5	26	31	16	16,5
Раздел Б	6,5	6	3,5	18	17,5
ОБЩО Раздел А и Раздел Б	32	32	34	34	34
Раздел В	4	4	4	4	4
ОБЩО	36	36	38	38	38

Отличителни особености

- *Рамковият учебен план предлага базово изучаване на чужд език – без разширено и без интензивно изучаване*
- *Рамковият учебен план не предвижда изучаване на музика и на изобразително изкуство, но при желание и необходимост, това може да се осъществи като част от раздел Б*
- *В рамковия учебен план двата отделни до момента предмети от общата професионална подготовка - икономика и предприемачество, са обединени в един*
- *Рамковият учебен план ще се използва като основа и за РУП за училищата по изкуствата, за спортните и за духовните училища*

За осъществяване на промяната са необходими следните стъпки:

- Изменение на държавния образователен стандарт за учебния план;
- Изменение на държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка и утвърждаване на изменения в учебните програми при нужда по отделни учебни предмети;
- Изменение на държавния образователен стандарт за профилирана подготовка и изменение на учебните програми за задължителните модули по всички профилиращи предмети;
- Утвърждаване на държавни образователни стандарти и учебни програми за професионална подготовка;
- Закупените за учебната 2024-2025 година учебници за общообразователна подготовка и за профилирана подготовка по всички предмети във всички класове от гимназиалната степен ще се използват до изтичане на 3-годишния им срок за ползване – 2026-2027 учебна година вкл.
- В училищата, предлагащи обучение по рамков учебен план за профилирано образование с интензивно изучаване на чужд език и изучаване на предмети на чужд език, по история и цивилизации и по химия и опазване на околната среда в училищата съответните теми от 8. клас, които ще се изучават в 9. клас, като за целта може да се използват електронно четими учебници (при наличие на такива), разпечатки

График за въвеждане на промените

- 2026-2027 – учебните планове се прилагат за учениците в 8. клас. Останалите продължават по действащите учебни планове и програми.
- 2027-2028 – учебните планове се прилагат за учениците в 8. клас, в 9. клас и в 11. клас. Останалите продължават по действащите учебни планове и програми.
- 2028-2029 - учебните планове се прилагат за всички ученици в гимназиалната степен.